

En vallanläggning i

Mölnbo

Arkeologisk utredning inom fastigheten
Mölnbo 83:42, Södertälje kommun,
Stockholms län

Kjell Andersson

En vallanläggning i

Mölnbo

Arkeologisk utredning inom fastigheten
Mölnbo 83:42, Södertälje kommun,
Stockholms län

© Arkeologistik AB
Redaktionell bearbetning: Göran Wertwein

Upphovsrätt, om inget annat anges, enligt Creative
Commons licens CC BY. Villkor finns tillgänglig på
<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>

Fastighetskartan: © Lantmäteriet MEDGIV-2020-8-
05762. Terrängkartan, samt GSD–Översiktskartan:
Lantmäteriet (CC0)

Stockholm 2025

Omslagsbild: Vallanläggningens nordöstra del. Foto från sydöst.

Innehåll

Sammanfattning	7
Bakgrund	7
Topografi och fornlämningsmiljö	7
Syfte och målgrupper	8
Metod	8
Resultat	9
Utvärdering	9
Referenser	9
Arkiv	9
Administrativa uppgifter	10

Figurförteckning

Figur 1. Utredningsområdets läge markerat på Översiktskartan.	6
Figur 2. Utredningsområdet, vallanläggningen L2015:9047 och närliggande fornlämningar markerade på Fastighetskartan.	6
Figur 3. Vallanläggningen och en fossil åkeryta markerade på kommunens grundkarta.	8

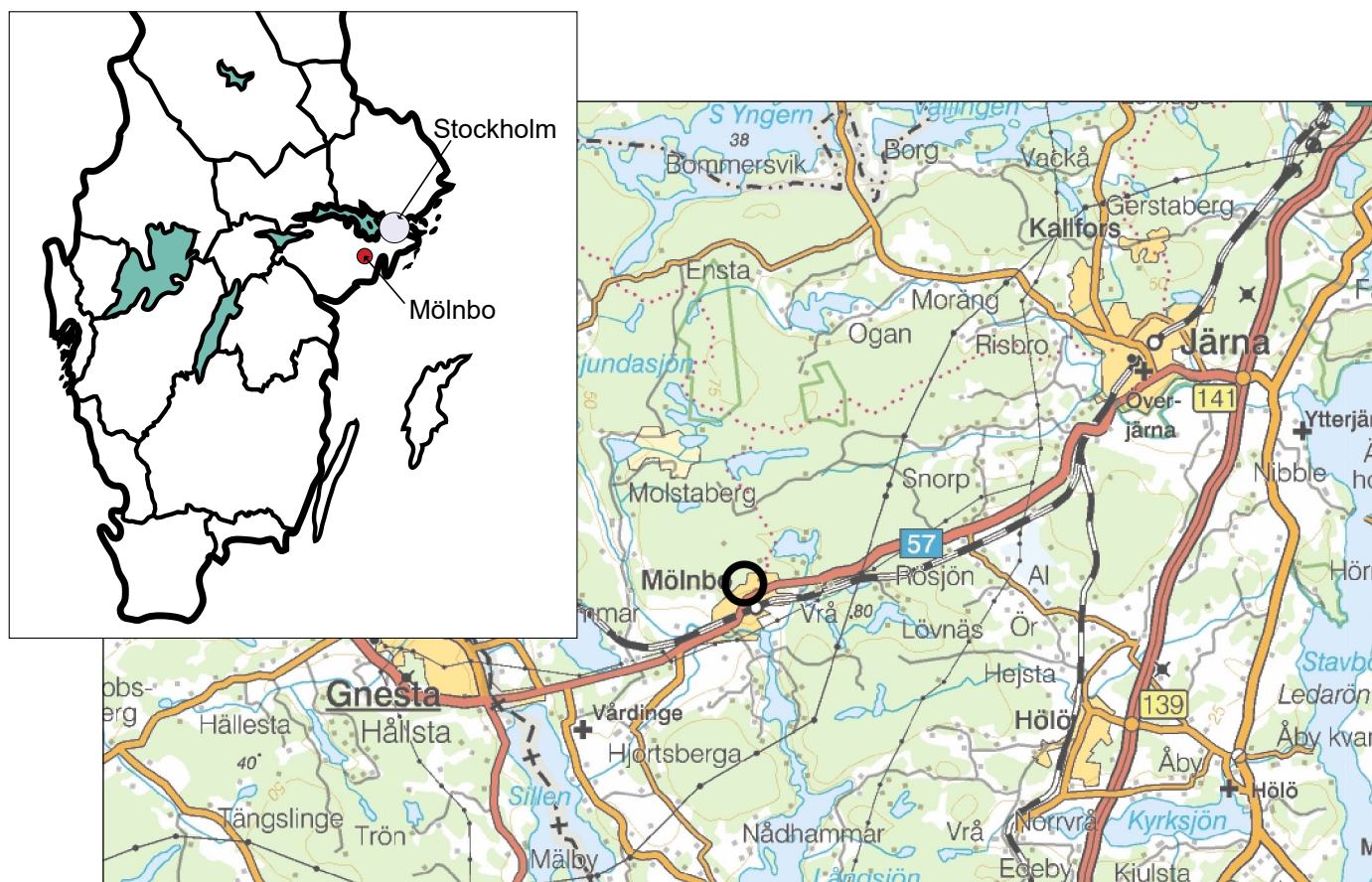

Fig 1. Utredningsområdets läge markerat på Översiktskartan, skala 1:150 000.

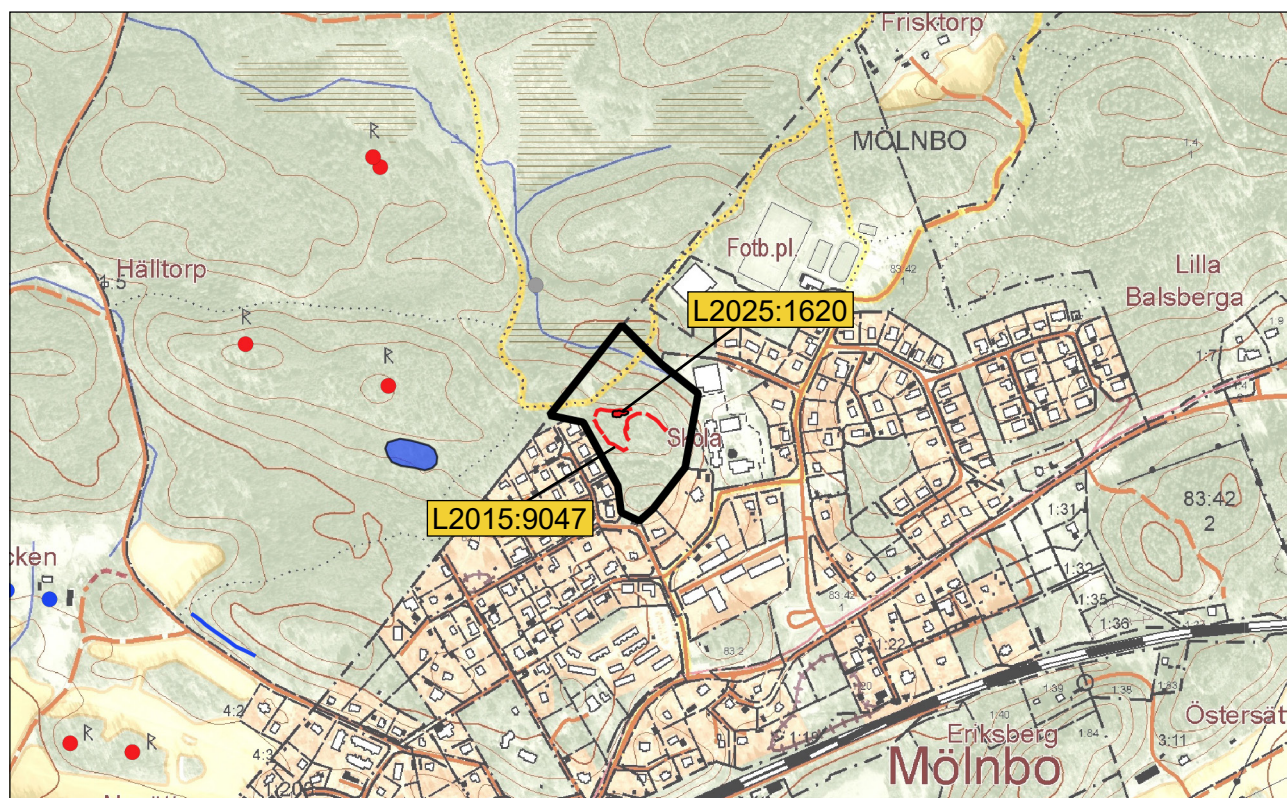

Fig 2. Utredningsområdet samt tidigare kända lämningar och nypåträffade objekt markerade på Fastighetskartan, skala 1:10 000.

Sammanfattning

Arkeologistik AB genomförde i slutet av januari 2025 en arkeologisk utredning av ett ca 2,7 hektar stort område i utkanten av Mölnbo i Södertälje kommun inför en planerad detaljplan. Uppdragsgivare var Södertälje kommun.

Utredningsområdet utgjordes av kuperad skogsmark med nivåer mellan knappt 50 och drygt 60 meter över havet. Inom utredningsområdet fanns sedan tidigare två hägnader med oklar fornlämningsstatus registrerade (L2015:9047 och L2015:9048). Vid utredningen konstaterades dessa utgöra delar av en ca 95x60 meter (V-Ö) stor vallanläggning som uppförts kring utredningsområdets högsta punkt. Lämningen L2015:9048 har därför överförs till L2015:9047. Inom vallanläggningens norra del finns också en stenröjd och svagt konkav yta som bedöms utgöra en fossil åker (L2025:1620). Vallanläggningen och åkerytan bedöms utgöra fornlämningar. I övrigt framkom inget av antikvariskt intresse inom utredningsområdet.

Bakgrund

Södertälje kommun planerar för detaljplan av ett ca 2,7 ha stort område inom fastigheten Mölnbo 83:42 och vill utreda möjlighet för infartsväg till området. Inom området finns två möjliga fornlämningar i form av hägnader (L2015:9047 och L2015:9048). Länsstyrelsen har därför beslutat att en arkeologisk utredning ska utföras inom fastigheten och tilldelat Arkeologistik AB att genomföra den arkeologiska utredningen (Lst beslut 2024-11-21, dnr 43391-2024).

Arkeologistik genomförde den arkeologiska utredningen den 31 januari 2025. Södertälje kommun svarade för utredningskostnaderna.

Topografi och fornlämningsmiljö

Utredningsområdet är beläget i Mölnbos norra utkant, ca 600 meter nordnordöst om Mölnbo station (figur 2). Området gränsar till Mölnbo skola i öster och till villafastigheter i söder och sydväst. Utredningsområdet är ca 2,7 hektar stort och utgörs av kuperad skogsmark med nivåer mellan knappt 50 och drygt 60 meter över havet. Områdets centrala delar utgör östra änden av en långsträckt höjdrygg av urberg och morän som sträcker sig i väst-östlig riktning utanför utredningsområdet. Inom utredningsområdet är branta moränslutningar mot norr och öster. Under 1700- och 1800-talet utgjordes området av hagmark under Balsberga. Söder om Mölnboskolan låg torpet Rosendal med sina inägor (LMS A117-3:2). Under 1900-talet började delar av den tidigare hagmarken och torpägorna och att styckas av till villafastigheter. Mölnboskolan byggdes 1962.

Inom utredningsområdet finns två möjliga fornlämningar i form av hägnader (L2015:9047 och L2015:9048). I övrigt finns det få kända lämningar i närområdet. Från Mölnbo finns ett antal stenyxor, men utan närmare kända fyndplatser (SHM 13490, 25899, 32479). På samma höjdrygg som hägnaderna, men längre väster ut, finns två stensättningar (L2015:8230 och L2015:8870). Nyligen registrerades också två stensättningar ca 400 meter nordväst om utredningsområdet (L2023:5956 och L2023:5958). I samband med en arkeologisk utredning inom Långbro ägor 2010 påträffades en härd av förhistorisk typ intill en bäck ca 120 meter nordväst om utredningsområdet (L2013:7629), men härdens daterades inte (Andersson 2010:8). Samma bäck rinner in i det nu aktuella utredningsområdets norra och lägst belägna del som består av sumpskog på glaciallera.

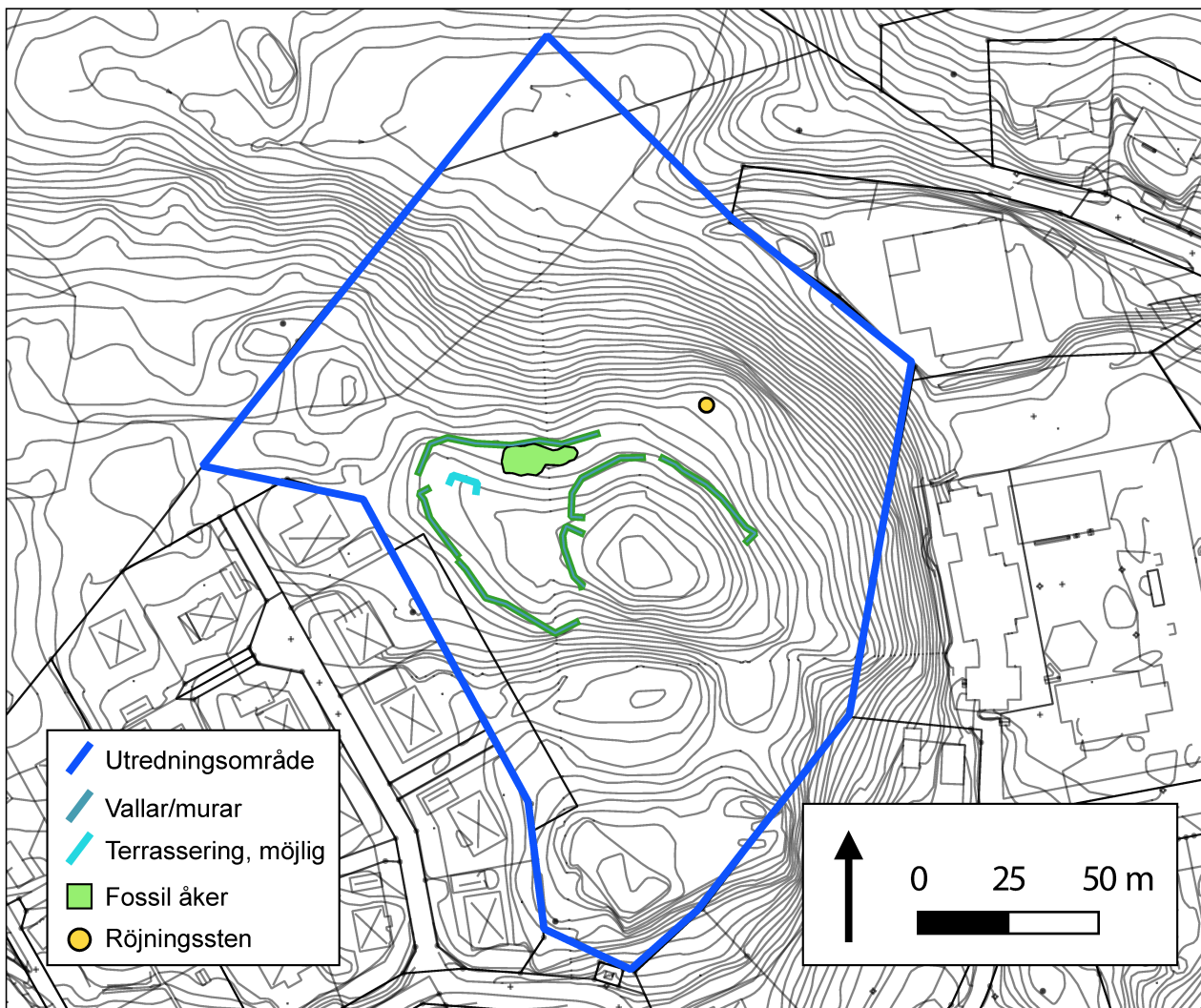

Fig 3. Vallanläggningen och en fossil åkeryta markerade på kommunens grundkarta, skala 1:2000.

Syfte och målgrupper

Syftet med den arkeologiska utredningen var att ta reda på om dittills okända fornlämningar berördes av det planerade arbetsföretaget. Utredningen skulle identifiera, motivera och antikvariskt bedöma både kända och nyupptäckta fornlämningar samt övriga kulturhistoriska lämningar. Nyupptäckta fornlämningar skulle preliminärt avgränsas inom utredningsområdet.

Resultatet från utredningen skulle kunna användas vid Länsstyrelsens fortsatta tillståndsprövning och utgöra underlag inför eventuella kommande arkeologiska åtgärder. Resultatet skulle också kunna användas som underlag i kommunens planering.

Målgrupper för den arkeologiska utredningen var främst Länsstyrelsen och Södertälje kommun.

Metod

För att uppnå utredningens syfte skulle arbetet bestå av relevanta arkiv- och kartstudier samt fältinventering. Arkiv- och kartstudierna har omfattat Kulturmiljöregistret, Antikvariskt-topografiska arkivet, Historiska museets fynddatabas och Lantmäteriets digitala kartarkiv. Fältinventeringen genomfördes av två arkeologer.

Påträffade objekt beskrevs i text och mättes in med RTK-GPS. Översiktsbilder togs med digitalkamera.

Resultat

Vid de inledande arkiv- och kartstudierna framkom inget av antikvariskt intresse rörande utredningsområdet. Vid inventeringen visades de tidigare registrerade hägnaderna dels var felmarkerade, dels utgöra delar av en ca 95x60 meter (V-Ö) stor vallanläggning bestående av sex vallavsnitt vilka tillsammans omgärdar områdets högsta partier (figur 3). Centralt och i väster finns två markerade öppningar.

Vallarna är 24-56 meter långa och i allmänhet 2-3 meter breda och 0,4-0,7 m höga. På några ställen är vallarna närmast murlika. Vallarna består av 0,3-1,3 meter stora stenar och block och är övermossade till övertorvade. Ställvis ingår flyttblock i vallarna. Anläggningens östra

del begränsas i söder av ett bälte av blockig morän som delvis också sträcker sig in i anläggningens västra del.

I vallanläggningens nordvästra del finns en ca 20x5-7 meter (V-Ö) stor, stenröjd och svagt konkav yta som bedöms utgöra en fossil åkeryta (L2025:1620). Strax väster om åkerytan finns en terrassliknande yta, ca 10x3 meter (VNV-OSO), som dock kan vara naturlig. Nordost om vallanläggningen finns ett röjningsröse. Detta är beläget strax norr om ett större vindskydd på platsen varför dess ursprung får bedömas som osäkert. Vallanläggningen och den fossila åkerytan bedöms utgöra fornlämningar. Inga ytterligare lämningar påträffades.

Utvärdering

Den arkeologiska utredningen genomfördes i enlighet med undersökningsplanen.

Referenser

Andersson, K 2010. *Arkeologisk utredning vid Långbro*. Särskild arkeologisk utredning inom del av fastigheten Långbro 1:1, Vårdinge socken, Södertälje kommun, Södermanland. Stockholms läns museum. Rapport 2010:52.

Arkiv

Kulturmiljöregistret (KMR), Riksantikvarieämbetet

Lantmäteristyrelsens arkiv (LMS), Lantmäteriet

Akt A117-3:2. Stockholms län, Vårdinge socken, Balsberga. Ägomätning 1784.

Statens historiska museer (SHM)

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens beslut, dnr	43391-2024
Beslutsdatum	2024-11-21
Fornreg uppdragsnummer	202500227
Arkeologistik, projektnr	AL 2024.41
Exploator	Södertälje kommun
Län	Stockholm
Kommun	Södertälje
Fastighet	Mölnbo 83:42
Landskap	Södermanland
Socken	Vårdinge
Fornlämning	L2015:9047, vallanläggning L2025:1620, fossil åker
Typ av undersökning	Arkeologisk utredning
Omfattning	Inventerad yta ca 2,7 ha
Fältarbete	31 januari 2025
Personal	Kjell Andersson (projektledare), Göran Wertwein
Underkonsulter	-
Arkivmaterial	Utöver denna rapport föreligger inget arkivmaterial.
Fynd	Inga fynd påträffades.